

K NĚKTERÝM OTÁZKÁM BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY ČESKÉHO STÁTU

V nejobecnější podobě je možné bezpečnostní politiku definovat jako souhrn opatření kodifikujících odpovědnost státu za vyprojektování, realizaci a udržování takových podmínek vnitřního i vnějšího bezpečnostního klimatu, které umožní nejúčinnější rozvoj státní prosperity.

Klíčové místo v tomto souhrnu nesporně představuje charakter i míra možného ohrožení státu a z něj vyplývající důsledky pro potřeby vojenské obrany či možnosti jejího zajištění.

K analýze tohoto problému doporučil známý vojenský odborník, italský generál Douhet, tento prověřený recept:

"Chceš-li pochopit podstatu příští možné války, mobilizuj představivost, dívej se dostatečně hluboko do historie, hledej podstatné rysy a ptej se přítomnosti, co připravuje pro budoucnost.

Teprve potom se pokus stanovit, jaká změna nastane v charakteru války z důvodů, které jsou na pořadu dne."

Položíme-li si v souladu s tím jako první otázku, v čem podstatném se liší **současná bezpečnostní politika a formy její realizace od doby před a po druhé světové válce**, můžeme uvést bez nároků na úplnost tyto tři podstatné odpovědi:

■ Vojenský svět rozpoznal, že tak, jak je objektivně nutná nadnárodní integrace ekonomická, je stejně nevyhnutelná i paralelní nadnárodní integrace vojenská. Na tomto podkladě dospěl k poznání, že je nutné nahradit dřívější nespolehlivé a neakční vojenskopolitické smlouvy **konkrétními společnými nadnárodními silami, disponujícími zcela určitým dostačujícím válečným potenciálem a výkonností.**

■ Vojenský svět rozpoznal v poválečném vyhraněně bipolárním, potenciálově i výkonnostně rovnovážném prostředí, blokujícím vznik války v její až dosud monopolní "horké" formě, že **je možno dosáhnout i nejvyšších válečných cílů nevojenskými prostředky, tedy "studenou formou".**

Tato skutečnost, přesvědčivě prokázaná porážkou Varšavské smlouvy, zásadním způsobem změnila hranice a vztahy mezi oběma formami, "studenou" náležející do oblasti obecné bezpečnostní politiky a "horkou" náležející nadále do vojenské politiky a vojenské strategie, a to výrazně ve prospěch formy "studené".

■ Ze zobecnění této nové skutečnosti vyplývá, že **sporům hrožícím vznikem války zabránit nelze, je však možné vynutit si významnou redukci možného rozsahu jejich vedení v "horké" formě.**

Uvedený závěr prakticky znamená, že úsilí o odvrácení konfliktu sice nevede k likvidaci daného rizika, ale převádí stále častěji a účinněji hrožící konflikty z množiny horkých konfliktů do množiny konfliktů studených tak, že riziko "nežádoucích" horkých konfliktů se ve všech jejich parametrech snižuje.

Horká, nezávisle proměnná část konfliktu se tak za jistých podmínek stává "špičkou ledovce" oddělenou regulující hladinou od určující části studené. (Regulující hladinu je možné si představit jako spojitou křivku obalující "amplitudy" permanentních studených sporů mezi státy chápaných jako "šum" snižující ekonomickou prosperitu sporných stran. V jistých případech pak dojde v důsledku rostoucí intenzity studeného šumu k prudkému vzestupu a následnému narušení této hladiny. V tom případě pak základní studený spor na omezenou dobu a v omezeném (povoleném) rozsahu nabude podobu "horkou".

Z toho logicky vyplývá zásadní otázka, za jakých podmínek a jakým způsobem je možné tohoto cíle každé bezpečnostní politiky dosáhnout?

Bude možná překvapením, že nejen odpověď, ale přímo i řešení jsou odvoditelné na základě analogie bezpečnostní politiky a světa dobře známé "filozofie pojištění".

Horký konflikt, jeho důsledky i hrozbu, je totiž možné definovat jako "pojistné riziko", tj. jako příčinu možného vzniku škody, vždy určitého rozsahu.

Jak k preventivnímu odvrácení hrozby, tak k minimalizaci škody v případě, že k ní dojde, je nutné disponovat přiměřeným "škodovým fondem". Tento fond má ve vojenské oblasti naturální podobu "disponibilního válečného potenciálu státu", jehož rozhodující část tvoří armáda.

Jelikož "válečnou výši škody" určuje svými záměry a aktivitami vždy agresor,

musí být nároky kladené na armádu (na její výkonnost) vždy posuzovány ve dvou rovinách, a to:

■ V rovině strategickooperační, žádající, aby armáda byla tak výkonná, že bude z hlediska obrany **vždy dostačující**. Tj., že žádný reálný jakkoli silný agresor nebude mít šanci své záměry úspěšně uskutečnit. Umíme-li takovouto armádu v potřebných ukazatelích předpovědět, není obtížné určit jaké náklady budeme na její výstavbu, provoz a obnovu potřebovat. Ty však nebudou zpravidla v žádné výši dosažitelné.

■ V rovině finančně ekonomické žádající, aby byly jako limitující respektovány takové **nepřekročitelné finanční prostředky** na obranu, které neohroží prioritní rozvoj a prosperitu nevojenskou. Za takto stanovené finanční prostředky může být opět předpovězena armáda o přiřaditelné nejvyšší strategickooperační výkonnosti; která **bude sice vždy dosažitelná, nemusí však být vždy současně dostačující**.

Je logické, že požadavky bezpečnostní politiky může zaručit jen armáda, která je vždy nejen dosažitelná, ale současně i dostačující.

KOALICE A OBRANNÁ DOSTATEČNOST

O naplnění tohoto požadavku dostatečnosti může usilovat každý stát v principu dvoji cestou, a to:

● V osamocení, za vlastní náklady v plné výši odpovídající požadavku dostatečnosti, tj. prostřednictvím vlastní dostačující armády.

● Společně s jinými sdruženími individuálních prostředků v rámci vojenské koalice.

Vezmeme-li pro oba případy jako etalon stejně silného agresora o jistém potenciálu a výkonnosti odpovídající hodnotě cíle jeho agrese, dojdeme k závěru, že v prvním případě, tj. v podmínkách osamocení mohou uspět jen ti, kteří jsou alespoň stejně silní nebo silnější. Ve druhém případě pak uspěje i takový stát, který je členem koalice, jejíž společné vojenské síly dané podmínce rovněž vyhoví. Je však evidentní, že **v případě teoretické rovnosti příspěvků bude příspěvek každého člena koalice na takto zajištěnou bezpečnost tolikrát nižší, kolik členů koalice tvoří**. Není obtížné rozpoznat, že stejné výhody, tj. výrazného zekonomičtění své bezpečnosti dosáhne i člen, který by jinak byl schopen hájit svou bezpečnost v osamocení. Tato skutečnost plně objasňuje zájem i silných států o účast v koalici.

Z toho logicky vyplývá, že optimální zajištění státní bezpečnosti, tj. **bezpečnosti splňující současně nejen podmínky dosažitelnosti i dostatečnosti, ale současně i závazek minimalizovaných pořizovacích nákladů, je možné dosáhnout jen prostřednictvím členství v nadnárodních silách disponujících odpovídajícím potenciálem a výkonností**.

Nutnou nevýhodou tohoto řešení je logické omezení svobody a nezávislosti v postavení jednotlivých členů, neboť každý člen musí podřídit své individuální zájmy zájmům kolektivu a principu reciprocity.

Je proto obecně dané, že každý člen bude usilovat o to, aby míra jeho závislosti byla minimální.

Toho je možné dosáhnout kombinací sdružené (koaliční) a individuální formy bezpečnostní politiky založené opět na **"analogii s pojistným principem výluky malých škod" z odpovědnosti koalice.**

Obecně toto řešení předpokládá, že z odpovědnosti koalice budou vyjmuty takové konflikty, ve kterých je pro daného člena jeho vlastní armádou zaručena jak strategickooperační dostatečnost, tak i ekonomická dosažitelnost.

Koalice tedy pro daného potenciálově slabého člena pokrývá jen tu část spektra možných konfliktů, pro jejichž řešení jeho individuální možnosti nedostačují.

Z technického hlediska je opět příznačné, že vstup koalice do sporu začíná vždy příspěvky ve studené formě, tj. prostřednictvím zpravodajství, průzkumem, zajištěním navigace a v neposlední řadě pasívním radioelektronickým bojem.

V souvislosti s tím je poučné uvést, že otázku své míry závislosti řeší potenciálově silní členové obráceně. Výhody koalice využívají jen v rozsahu určitého vyděleného kontingentu, kterým se na funkci koalice podílí, přičemž o zbytku svých armád rozhodují svobodně.

Pro světové velmoci tato situace otvírá cestu až i k účasti ve více koalicích (paktech) v různých světových regionech. To se potom nutně odráží v jejich výlučném postavení ve světovém dění. Pro naši analogii je poučné, že se stávají pojišťovnami pojišťoven, známými pod názvem "zajišťovna".

Přesné vymezení těchto vztahů kodifikuje **koaliční smlouva. Její základní částí je společná vojenská doktrína**, které musí členské doktríny vždy považovat za svůj základ a musí usilovat o maximální shodu jak ve vojenskopolitických, tak vojenskotechnologických (strategických) a technických atributech.

Tím se dostáváme k **finálnímu závěru** naší úvahy.

Klíčový význam tohoto řešení pro potenciálně slabé členy spočívá v tom, že mohou zdůvodněně a bez rizika nedostatečnosti projektovat armádu vždy jen v rozsahu umožněném svými hospodářskými možnostmi.

Pro Armádu České republiky vyplývají z této filozofie bezpečnostní politiky následující důsledky:

* Musí usilovat prostřednictvím asociačních dohod o perspektivní plnohodnotný vstup do NATO, resp. jiných, v té době existujících konkrétních nadnárodních vojenských sil, k zajištění své obranné dostatečnosti i v případě možného konfliktu s protivníkem výkonnostně a potenciálově silnějším.

* V souladu se svými hospodářskými možnostmi (jejich vývojem) musí pomoci moderních exaktních metod, **při důsledné shodě vlastní a koaliční doktríny, vyprojektovat takové vlastní dosažitelné ozbrojené síly, které vždy splní podmínku dostatečnosti ve vymezené třídě konfliktů a které vyhoví podmínkám koalice.**

* Musí **vypracovat harmonogram realizace cílového programu armády**, jehož nejpodstatnější vstupní částí musí dnes být **harmonogram současné přestavby a nutné redukce armády**, zaručující udržení dosažené úrovně vycvičenosti a organizovanosti či využitelnosti všech "nemovitých i movitých" zařízení, kterými v současné době armáda disponuje a které může i musí ještě dlouhou dobu využívat. K tomu musí využít v maximální míře především "domácí" zdroje.

KONKRÉTNÍ ÚKOLY SPOLUPRÁCE S KOALICÍ

Konkrétní spolupráce Armády České republiky s koalicí musí být založena na těchto axiomech:

- ◆ Agrese je vždy limitována v závislosti na svých cílech tvrdými podmínkami, které určuje obránce a jež musí agresor vícenásobně překročit.

- ◆ Nadnárodní, koaliční síly musí ve výstavbě navazovat na možnosti člena, nikoli člen na koalici.

Perspektivní výstavba armády se proto musí opírat o tyto principy:

- Na koaliční úrovni musí bezpečnostní politika dosáhnout toho, že strategickooperační strukturu, zpravodajsko-průzkumovou, navigační, spojovací a pro radioelektronický boj zabezpečí koalice i na celém území České republiky (ČR).

- ČR ze svých prostředků a zdrojů vytvoří celouzemní infrastrukturu jednotného materiálně technického, týlového a zdravotnického zabezpečení v rozsahu vyhovujícím standardním potřebám koalice. Ve svém zájmu pak zajistí základní aktivní dosažitelné obranné krytí svého státního území a bude schopna recipročně poskytovat dle potřeb koalice protislužby jiným.

- Armáda musí být reorganizována na západní systémový princip, preferující především výkonnost vyplývající z dělby práce a specializace, což je i jediná cesta k početní redukci a profesionalizaci.

K tomu musí být složena z těchto podsystémů:

- **ofenzivního palebného podsystému taktického letectva určeného pro boj na nepřátelském území na základě své ofenzivní podstaty zajišťující iniciativu, svobodný výběr cílů a tedy i nejvyšší výkonnost,**

- **protivzdušné obrany státu jako úzce spolupracujícího podsystému zajišťujícího "přežití" státu a udržení výkonnostní úrovně vojsk, především taktického ofenzivního letectva po celou dobu konfliktu,**

- **odlehčených jednotek pozemních vojsk rychlého nasazení,**

- **vojsk územní teritoriální obrany,**

(Jak patrně, oba podsystémy pozemního vojska následují vývoj letectva a PVO rozdělením na ofenzivní složku rychlého nasazení a územně svobodnou, schopnou rychle měnit místně hodnotu homogenního potenciálního pole, tvořeného statictější složkou územních vojsk. Vojska územní obrany plní v jistém smyslu shodný úkol jako PVO, tj. zajišťují "přežití" státu a udržení jeho potenciální i výkonnostní úrovně tím, že ubrání nutný operační prostor, kterým je po celou dobu konfliktu celé státní území. Tuto obranu rozhodující způsobem místně dotváří vojska rychlého nasazení technikou protiútoků).

- **odděleného, na základnovém (územním) principu založeného týlu, technického zabezpečení, obnovy vojsk a jejich doplňování.**

- Nový, systémový funkční princip armády vyžaduje i nové uspořádání systému velení a řízení, členěného **horizontálně** podle specializací na:

- organizační zpravodajskooperační a analyzační jádro (štáb) vrchního velitele,

- velitelství letectva a PVO,

- velitelství pozemních vojsk (rychlého nasazení i územní obrany),

- velitelství týlu, technického zabezpečení, doplňování a obnovy doceňujícího specifické potřeby letectva.

Vertikálně pak daný princip vyžaduje, aby byla vytvořena:

- centralizovaná **organizačně řídicí složka** tvořená spolupracujícími, výše uvedenými orgány velení a

- **realizační složka** v podobě výběrové množiny vojsk, ze které bude vždy vybráno optimální operační uskupení podle charakteru, specifík a místa konfliktu v odpovídající skladbě a výkonnosti - blíže obr.

● Základem organizační složky velení a řízení by měl být budovaný, postupně cílově rozšiřovaný automatizovaný systém velení a řízení (ASVŘ) plnící funkci výkonného centralizovaného "informačního servisu".

Jeho funkční základ by měla tvořit výkonná databanka vybavená kromě běžných dat typu prostého faktu, postupně rozvíjenou soustavou jednostranných a konfliktních modelů schopných v minimálních lhůtách, "na objednávku" nalézat souvislosti či poskytovat žádané údaje nebo alternativní výsledky úloh řešených veliteli a štáby v procesu rozhodování. (Klasickou výchozí součástí této modelové soustavy bude např. známý **digitální model státního území** schopný poskytovat účelově zpracované informace o zájmových oblastech).

Naplnit tuto část databanky ASVŘ odpovídajícím prověřeným aparátem je jedním z prioritních úkolů armádních výzkumných a vývojových prací, resp. uváženího nákupu v zahraničí.

● Výsledný systém armády musí být proponován (navržen) pro konflikty malého rozsahu na principech nové "prostorové" technologie jejich vedení. K tomu musí využívat zpravodajskoprůzkumný systém koalice jako jedině schopný naplnit princip - čím více zpráv, tím účinnější obrana, čím více zpravodajskotechnických podkladů, tím menší potřeba ničivého výkonu. Na tomto základě musí být AČR schopna kontinuálně predikovat jak svůj, tak protivníkův potenciál a jemu přiřaditelnou výkonnost.

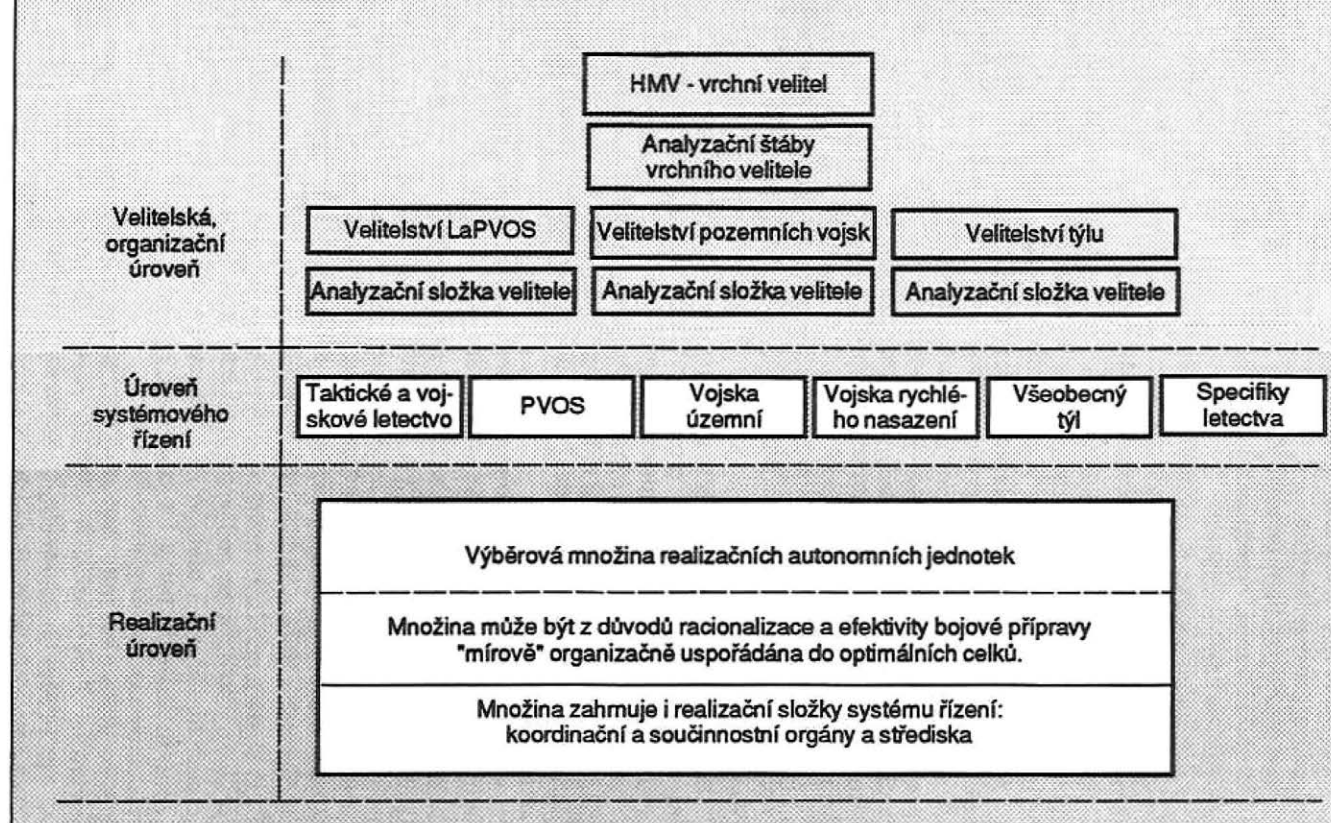
Věrohodnost tohoto klíčového předpokladu zajistí koalice svou nepřímou (studenou), resp. přímou (horkou) účastí v konfliktu.

● Systém musí být schopen vytvořit silami a prostředky protivzdušné obrany státu, vojsk územní obrany, týlu a technického zabezpečení a v neposlední řadě i civilní obrany, při plném využití aktivovatelných "mírových hospodářskovýrobních" institucí, **základní homogenní potenciálové pole prostorové obrany na celém území státu**, a musí být schopen cílevědomě jeho homogenitu měnit v souladu s vývojem a potřebami vojenské situace.

● Systém musí obsahovat vysoce aktivní, pružné a výkonné profesionální jádro složené z ofenzivního podsystemu taktického letectva a pozemních vojsk rychlého nasazení, určené k ofenzivnímu nasazení v ohrožených prostorech a na ohrožených směrech, neboť i v budoucnu zůstane nejlepší obranou včasný účinný protiútok a boj na území nepřítel.

Pro tento úkol musí být zbraňový systém AČR schopen vybírat a pružně vytvářet z realizačních složek vojsk zbraňová uskupení potenciálově a výkonnostně odpovídající konkrétně řešenému úkolu (konfliktu), tedy zrušit apriorní organizační princip vševojskový.

PRINCIPIÁLNÍ USPOŘÁDÁNÍ VELENÍ, ŘÍZENÍ A REALIZACE ČINNOSTI

● Systém musí být schopen svou transparentní pohotovostí a výkonností konflikty odvracet, redukovat a jen v krajním případě úspěšně vést.

● Systém musí vyřešit svou trvalou koexistenci v rámci společnosti v době míru založenou na vyřešení účinné návratnosti vložených investic.

Ing. Josef F u č í k

HLEDÁNÍ ZBROJNÍ VÝROBY ČAS: PĚT MINUT PO DVANÁCTÉ

Po dlouhém rozpačitém tichu začíná tvorba skutečné branné politiky českého státu. Počty generálů, personální změny, profesionalizace a cílové stavy přestaly být únikovými problémy diskusí na toto téma. Z povolaných úst se ozvala slova o naléhavosti urychleného přijetí vojenské doktríny jako základního východiska ke koncipování organizace struktury a modernizace výzbroje ozbrojených sil České republiky.

Právě úvahy o modernizaci a přezbrojení staví tvůrce české armády před kardinální problém - kde, jak a za co opatřit v budoucnu nezbytnou výzbroj a další technické prostředky. A hle - ozývá se téměř jednoznačně názor, že nejefektivnější cestou k tomu je vyzbrojovat v co největším rozsahu Armádu České republiky (AČR) prostředky z tuzemské produkce, spoléhat se především na vlastní síly, na svoji zbrojní výrobu.

U těch, kteří byli jmenováni do nových funkcí, převzali zodpovědnost za obranu státu a poznali mimořádnou složitost svého úkolu, je to stanovisko zodpovědné a racionální, hodné zřetele a veškeré podpory. U řady ostatních, kteří se dnes překvapivě hlásí k tomuž, ačkoliv v minulosti dělali vše pro to, aby československá zbrojní výroba byla co nejrychleji zprovozena ze světa, je to neupřímnost a čiré pokrytectví. Poznání o významu vlastní výroby pro obranu přichází totiž v době, kdy navzdory úsilí a varování mnohých, zbyly z naší zbrojní výroby ve velmi krátkém údobí jen trosky. Vytvořit z nich opět životaschopný a efektivní celek je nejen nákladná záležitost. Musela by především vzniknout společenská atmosféra, která by vůbec umožňovala, aby se nové (privatizované) podnikatelské subjekty, za podpory státní administrativy, do takového úkolu byly ochotny pustit. Neboť problém naší zbrojní výroby netkví jen v nedostatku finančních prostředků, ekono-